

Grudzień 2007

Numer 12 (121)

W tym numerze:

Chronologia dziejów	1
Poświęcone świętemu Mikołajowi	2
Świebodzice w początku lat 30-tych cz. VII	3
Powojenne dokumenty dot. ŚFZ	4
Wykaz świebodzičkih browarów	6
Różaniec Sybiraków	6

Chronologia dziejów

Uchwałą nr XX/112/07 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 15 listopada 2007 r. utworzono Publiczny Zespół Szkół Integracyjnych z siedzibą ul. Ciernie 30, który zacznie działać z dniem 1 stycznia 2008 r. Zespół powstał z połączenia Publicznej Szkoły Integracyjnej i Publicznego Gimnazjum Integracyjnego mieszczących się w tym samym budynku przy ul. Ciernie 30.

Siedem kamer: trzy zewnętrzne i cztery wewnętrzne, pilnuje bezpieczeństwa uczniów i pracowników Szkoły Podstawowej nr 3. Monitoring wizyjny zamontowano w szkole w ostatnich dniach listopada. Całość systemu kosztowała 12,6 tys. zł. Pieniądze na monitoring na wniosek gminy przekazało Ministerstwo Edukacji Narodowej. Miasto dostało w sumie 30 tys. zł, dlatego podobne urządzenia znajdują się jeszcze w dwóch placówkach: Gimnazjum nr 1 oraz Zespole Szkół Podstawowo-Gimnazjalnych.

Zerwana nawierzchnia niemal z całej płyty głównej Rynku - to efekt rozpoczęcia przebudowy centralnego placu w mieście, w ramach pierwszego

etapu jego rewitalizacji. Już niebawem mieszkańcy będą mogli zobaczyć zupełnie nową nawierzchnię, z kostki granitowej, której centralnym elementem

będzie odtworzenie herbu miasta z kolorowego granitu, specjalnie w tym celu sprowadzonego z Włoch. Wokół ratusza pojawi się także nowa koncepcja zieleni a także iluminacji budynku. W ramach tych prac w podziemiach ratusza wybudowany będzie szalet miejski.

Na realizację tych zadań gmina pozyskała blisko 980 tys. zł z Europejskiego Funduszu Rozwoju

Regionalnego oraz budżetu państwa, w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Reprezentacja Polskiej Federacji Karate Sportowego wzięła udział w Mistrzostwach Świata WT-KA (World Traditional Karate Association) Karate i Kick Boxing, które odbywały się w Marina di Carrara we Włoszech.

W rozgrywanych zawodach bardzo dobrze zaprezentowali się zawodnicy ze świebodzickiego

Klubu FIGHTER. Nasi reprezentanci spisali się znakomicie, zdobywając 11 medali: 3 złote, 7 srebrnych i 1 brązowy, w tym 9 medali w konkurencji karate i 2 w kick boxingu. Naj-

lepszy rezultat spośród świebodzičan uzyskał Arkadiusz Kaczmarek, który znalazł się w reprezentacji Polski. W konkurencji kick boxingu zajął V miejsce przegrywając walkę o półfinał z późniejszym zwycięzcą tej kategorii, zawodnikiem z Meksyku - Vincente Cesar Nunez Rinas. W zawodach brało udział ponad 1800 zawodników z około 70 krajów. Konkurencje rozgrywano na 10 tatami (maty) i dwóch ringach.

Zakończyły się tegoroczne prace przy odbudowie murów oporowych oraz umacnianiu brzegów rzeki Pełcznicy. A było ich sporo, bo wyremontowano ponad 11 odcinków rzeki, zarówno w dzielnicy Pełcznica, jak i w Cierniach, czyli w zasadzie na całej długości rzeki w mieście.

Gmina wystąpiła w tym roku o pomoc na usuwanie

skutków wcześniejszych klęsk do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Otrzymaliśmy aż dwie duże promesy - na 600 i 200 tys. zł. Budżet gminy dołożył do tej inwestycji ok. 300 tys. zł. Za te pieniądze udało się odbudować w wielu miejscach zniszczone mury oporowe, a także wzmocnić brzegi rzeki. Zostały one zabezpieczone specjalnymi siatkami i materacami, wypełnionymi kamieniami, a następnie przysypane ziemią. Taka naturalna bariera utrudni podmywanie brzegów w momencie, gdy rzeka wzbiera. Prace prowadziła świebodzicka firma Stańczyk.

Sobiesław Nowotny

Opis kościoła pw. św. Mikołaja
w Świebodzicach z 1667 r.

Poświęcony świętemu Mikołajowi.

Wybudowany w II połowie XVII wieku kościół farny pw. św. Mikołaja w Świebodzicach ma dziś dość skromne wyposażenie.

Większość zabytków, jakie niegdyś kryły się w jego wnętrzu, padło pastwą płomieni w czasie pożaru miasta w 1774 roku. Tym bardziej ciekawy wydaje się opis kościoła i tutejszej parafii z drugiej połowy XVII wieku. Sporządzono go w języku łacińskim, a powstał on w ramach wizytacji kościelnych przeprowadzanych przez kościół katolicki po wojnie trzydziestoletniej na terenie Śląska. Wskazuje on nie tylko na elementy wyposażenia kościoła, o których w zasadzie wiemy tylko dzięki jego pośrednictwu, oraz o stanie nowo erygowanej parafii, którą przejęto z rąk luterańskich w ramach tzw. rekatolizacji księstwa świdnicko – jaworskiego w 1653 roku.

A oto opis w tłumaczeniu na język polski: „Świebodzice. Miasto należy do wielmożnego hrabiego von Hohberg [dopiero od XVIII wieku nazwisko to pisano von Hochberg – przyp. S. Nowotny], który posiada również prawo wyznaczania tutejszych duchownych. Kościół jest murowany z trzema niewyszukanymi ścianami frontowymi. Ponad ołtarzem głównym i z obu stron kościoła jest nakryty sklepieniem, zaś środek kościoła nakryty jest zielonym stropem [najprawdopodobniej ozdobionym motywami roślinnymi – S. Nowotny] z drewna, zaś podłoga wyłożona jest cegłą. Kościół poświęcony jest św. Mikołajowi, zaś pamiątkę jego poświęcenia obchodzi się tu w niedzielę po dniu Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny [15.VIII.] Przy kościele tym stoją dwie murowane wieże; w większej zawieszony jest jeden dzwon, w drugiej zaś trzy dzwony. W kościele znajdują się dwa ołtarze; na większym wyrzeźbiony jest chrzest Chrystusa, który nie posiada jednak konsekrowanego kamienia ołtarzowego, dlatego wydaje się on dotąd nieskalany. Zakonnicy, którzy tymczasowo sprawowali tu urząd kapłański, odprawiali na

nim msze św.

Przed tym ołtarzem stoi jakaś rzeźba wykuta w kamieniu przedstawiająca jakiegoś hrabiego, są i inne podobne epitafia przymocowane do filarów i oparte o boczne ściany kościoła. Przenajświętszy Sakrament przechowywany jest w szafie w zakrystii w dość dużym cyborium ze srebra, jednakże bez podłożonego korporalu [czyli czworokątnej białej, lniaanej chusty], święte oleje i srebrny kielich widziałem w drugiej części tej szafy. Tutejsi utrzymują, że cyborium trzymano wcześniej we wnętrzu kościoła po stronie epistoły za jakimś dość dużym obrazem. Kamienna chrzcielnica znajduje się po stronie ewangelii ołtarza głównego, z rzeźbionym zwieńczeniem, zamknięta na skobel, wyścielona białymi obrusami i oddzielona od reszty kościoła przepierzeniem, czy też drewnianą balustradą pomalowaną w motywy roślinne. Po stronie epistoły znajduje się krypta szlachecka [rodziny von Hochberg], ponad którą można by stworzyć wygodną kaplicę. Obecnie ponad nią stoją jedynie epitafia zamknięte żelaznymi kratami.

Prawie w połowie kościoła stoi przepiękna i wspaniała ambona wyrzeźbiona z uczuciem, również druga, ustawione jedna za drugą. We wnętrzu kościoła wiszą także wielkie żyrandole z mosiądzu, zaś naprzeciw ołtarza głównego na końcu kościoła znajduje się świetna łoża hrabiowska, a także pewien obraz, który wspaniałymi barwami zdobi wielkie organy. Kościół jest rzeczywiście piękny! W zakrystii, która jest sklepiona, a której podłoga wyłożona jest cegłami, można oglądać fragment jakiegoś dawnego ołtarza, konfesjonał, Przenajświętszy Sakrament, i jak wspomniano wyżej, srebrny, pozłacany kielich. Są ty również ornat, dwie alby, mszał, agenda [księga zawierająca zbiór modlitw rytualnych], bursa [pochwa do przechowywania korporalu], para ampulek z cyny i dwie proste raketki [rodzaj komży]. Warto dodać, że w kościele znajduje się miedziana misa chrzcielnicy.

Tutejszym proboszczem jest Jan Franciszek Kirchbitter z Nysy w wieku 32 lat. To teolog promovany do tytułu biskupa wrocławskiego. Wprowadzony został w urząd z prezentacji hrabiego von Hochberg [...] dnia 31 marca 1660 roku. Objął tym samym parafię w Świebodzicach, Szczawnie Zdroju i filiały w Mokrzeszowie oraz Cierniach. [...] W Świebodzicach i w Cierniach, które ze sobą sąsiadują, odprawia się nabożeństwa w święta na przemian. W Świebodzicach na kazaniach zbiera się 20 osób, wśród których jest czworo katolików i zawsze w niedziele odprawia się msze św., w inne dni w ogóle się jej nie odprawia. W niedziele odprawia się nabożeństwa na wsiach, w taki jednak sposób, że w jedną niedzielę w Szczawnie, w drugą w Mokrzeszowie, według tego, jak zostało wcześniej ustalone. Twierdzi się też, że ludzie zbierają się też na pogrzebach. Natomiast w celu ochrzczenia dzieci i po ślubu tutejsi mieszkańcy udają się do Świdnicy [do tamtejszego

Kościół Pokoju – S. Nowotny]. Proboszcz posiada murowany dom z pozostałymi wygodami [chodzi tu o pozostałe budynki gospodarskie], nie posiada pól uprawnych. [...] Proboszcz otrzymuje od miasta 11 korców pszenicy i tyleż samo owsa, od rady miejskiej w podzięcie za śpiewy w dzień Bożego Ciała 32 srebrniki, oprócz tego z podatków cztery floreny, reszta jego dochodów wynika z prawa stufy.

Parafia tutejsza posiada także prawo ważenia piwa jednego waru z 16 korców miary świdnickiej, może również dokonać powtórnego waru z 8 korców tej samej miary. Posiada ona przywilej szynkowania tego piwa na swoim terenie. Ma również prawo wolnego wypasu bydła na pastwisku miejskim. Proboszcz posiada również fundację uczynioną na rzecz kościoła w Świebodzicach, której kapitał spoczywa w rękach świdnickiej rady miejskiej. Właściciele majątku w Książu powinni tu w Świebodzicach chować swych zmarłych członków rodziny, dokonują tego wszakże w Szczawnie. [Po wojnie trzydziestoletniej von Hochbergowie pozostali ewangelikami. Od jej zakończenia nie chcieli korzystać z dawnej krypty rodowej w kościele św. Mikołaja w Świebodzicach – S. Nowotny].”

Świebodzice

w początku lat trzydziestych. cz. VIII

Tłumaczenie własne tekstu niemieckiego

Chór Madrygalistów

Przewodnictwo: dr Schnabel Alois – nauczyciel szkoły drugiego stopnia – pl. Jana Pawła II 2,
Skarbnik: Porombka Artur – Wolności 17.

Mandolina i Gitara – Klub Freiburg.

Przewodniczący: Seeliger Richard – Pełcznica Osiedle
Sekretarz: Thon Helmut – Kolejowa 21
Skarbnik: Nitschke Gertrud – Freiburg
Nauczyciel muzyki: Waengler Georg – Strzegomska 19
Ćwiczebny lokal u Sindermana Josefa - Piaskowa 5a

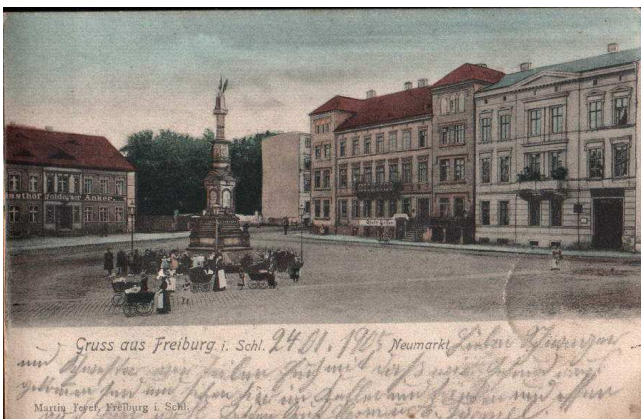
Olbrich Orkiestra – ul. Sienkiewicza 2

Przewodnictwo: Kurt Olbrich – Wiejska 28

Połączone Orkiestry Freiburg i Schl.

Menager: Hansel Oskar – Wałbrzyska 33
tel 235, siedziba: Gospoda „zum Kronprinz”

M.G.V. „Kółka”

Przewodniczący: Schrabec Emil – handlowiec – Młynarska 11

Sekretarz: Firl Alfred – biuro adwokackie – Zwycięstwa 6

Skarbnik: Lorek Walter – urzędnik – Spokojna 6

Lokal związkowy: Gospoda „Pod Białym Orłem”

Ludowy Związek Śpiewaczy „Ojczyzna”

Przewodniczący: Schmatzel Gustav – Żwirki i Wigury 2

Sekretarz: Fietze Paul – Wolności 15

Skarbnik: Fietze Hermann – Wolności 15

Mieszkański Związek Rozrywki

Przewodniczący: Schael Alfred – Kopernika 7

Sekretarz: Brix Paul – Wałbrzyska 32

Skarbnik: Schinzel Oskar – Żeromskiego 7

Lokal związkowy: „Golden Anker”

Związek Kasyn

Przewodniczący: Weidlich Josef – Żeromskiego 6

Zastępca Przewodn.: Heidler Anton - Graniczna

Sekretarz: Fassel Josef – Strzegomska 31

Skarbnik: Schinzel Oskar – Żeromskiego 7

Lokal związkowy: Dom Katolików

Związek Wysokogórski – Grupa Terenowa Freiburg

Przewodniczący: Brock Walter – Wolności 11

Zastępca Przewodn.: Hoffmann Adolf – Kopernika 10

Sekretarz: Floeter Konrad – Kolejowa 32

Skarbnik: Hoffmann Adolf – Kopernika 10

Związek Miłośników Przyrody Freiburg

Przewodniczący: Loge Max – konrektor - Wolności

Sekretarz: Knobloch Wilhelm – mistrz krawiecki – Kopernika 16

Skarbnik: Walter Alfred – robotnik – Strzegomska 33

Zjednoczone Związki Wiernych Ojczyźnie Górnoślązaków. Grupa Terenowa Freiburg i Schl.

1 Przewodniczący: Kroker Franz – rektor – Aleje Lipowe 19

2 Przewodniczący: Wein Walter – inżynier – Aleje Lipowe 3

Sekretarz: Pani Peschel Marie – Dom Rzeźniczy 4

Skarbnik: Niemczyk Karl – inżynier – Strzegomska 8

Związek Turystyczny Miłośników Przyrody. Państwowa Grupa Niemcy. Grupa Terenowa Freiburg i Schl.

1 Przewodniczący: Wiedemann Louis – Kolejowa 25

2 Przewodniczący: Strecker Paul – Ciernie, Dom Kolejowy 45

Sekretarz: Adolf Paul – Pełcznica, Graniczna 9

Skarbnik: Paesche Max – Piaskowa 29

K.K.V. „Constantia” Katolicki Związek Kupców i Urzędników Freiburg

1 Przewodniczący: Herzig Richard – kupiec – Aleje Lipowe 17

2 Przewodniczący: Wieloch Johann – kupiec – Rynek 26

1 Sekretarz: Thiele Walter – kupiec – Szkolna 19

2 Sekretarz: Thiem Paul – kupiec – Wałbrzyska 9

1 Skarbnik: Kapst Paul – prokurator – Piłsudskiego 6

2 Skarbnik: Pferzig Max – kupiec – Strzegomska 28

Niemiecko – Narodowy Związek Pomocników Handlowych z siedzibą w Hamburgu, Oddział Terenowy

Freiburg i Schl.

Mistrz zaufania: Gewecke Hans – Park Miejski

Sekretarz: Herzig Max – Strzegomska 28

Skarbnik: Schnabel Max – Kolejowa 18

Związek Samodzielnych Kupców Freiburg

1 Przewodniczący: Walter Georg – kupiec – Jana Pawła II 10

2 Przewodniczący: Kraetzig Paul – kupiec – Rynek 19
Sekretarz: Rosemann Fritz – naczelnik bankowy – Kolejowa 19

Skarbnik: Heiber Willibald – księgarz – Rynek 27

Centralny Związek Urzędników. Grupa Terenowa Freiburg i Schl.

Przewodniczący: Jaeger Paul – Marii Skłodowskiej – Curie 8b

Sekretarz: Panna Waehner Margarete – Piaskowa 33

Skarbnik: Kuban Karl – Pełcznica 109a

Związek Właścicieli Gospód Fryburg i okolica

Przewodniczący: Krauze Fritz – Gospoda Kolejowa

Sekretarz: Schmidt Georg – Dom Strzelecki

Skarbnik: v. Romatowsky Roman – Gospoda „zum Grundel” Pełcznica

Niemiecki Związek Kierowników Zakładów – Związek Duesseldorf. Oddział Terenowy Freiburg i Schl.

Przewodniczący: Lange Alfred – Kolejowa 21

Sekretarz: Altmann Gustav – Wiejska 28

Skarbnik: Liebergeld Karl – Pełcznica 19b

Mistrz zaufania: Boensch Johannes – Młynarska 21

Siedziba związku: Dom Ewangelików

Zarząd Związku Metalowców.

Przewodniczący: Assert Gustav – Ciernie Dwór Henryka

Sekretarz: Malyczka Richard – Pełcznica Osiedle 4

Skarbnik: Schwarz Richard – Pełcznica Jeleniogórska 65

Siedziba związku: biuro Pełcznica Gospoda „Pod Złotą Koroną”

Kasa Związku Niemieckich Pracowników Leśnych.

Przewodniczący: Kroitsch Ernst – Kolejowa 25

Sekretarz: Neugebauer Richard – Sienkiewicza 57

Skarbnik: Nitschke Heinrich – Zaulek Beckera 4

Siedziba związku: Gospoda „Gruener Baum”

Związek Zegarmistrzowski.

Przewodniczący: Lux Georg – Pełcznica 116

Skarbnik: Schlesinger Erich – Towarowa 3

Siedziba związku: Gospoda „zum Kronprinz”

Stare zdjęcia

wozy konne przed Gospodą „zum Bluecher”

Powojenne dokumenty dotyczące Świebodzickiej Fabryki Zegarów.

(pisownia oryginalna) cz. I

Frybork, dnia 16 października 1945 r.

Protokół zdawczo – odbiorczy.

Instytucja przekazująca: Fryborska Fabryka Zegarów we Fryborku ... w osobie Bytońskiego Wit.

Instytucja przejmująca: Zjednoczenie Przemysłu Obrabiarkowego Pruszków – Łódź w osobie dyr. ob. Żelazkiewicza Kaz.

1. Pełne brzmienie niemieckiego Zakładu: Uhrenfabrik Sölch & Jäckel.

2. Adres zakładu: powiat, miejscowość, ulica: Frybork, pow. Świdnica ul. Wałbrzychska 31.

3. Rodzaj Zakładu: Obróbka metali i drewna.

4. Rodzaj produkcji: Fabrykacja zegarów wraz z obudowaniem oraz obudowań zegarowych oddzielnych.

5. Zdolność produkcji: 2500 – 3000 sztuk miesięcznie.

6. Ilość zatrudnionych na stan.: 86 osób

7. Budynki i ich urządzenia: patrz plan i załącznik.

8. Urządzenia techniczne (obrabiaarki, tokarki, frezarki, prasy, młoty itp.): patrz załącznik zestawienie maszyn i dane o dokumentacji.

9. Wyposażenie energetyczne (turbiny, generatory, kotły, ich ciśnienie i pow. ogrz.): Fabryka nie posiada. Siłę energetyczną czerpie z sieci wałbrzychskiej.

10. Transport wewnętrzny: Fabryka nie posiada.

11. Zapasy paliwa: żadne.

12. Zapasy surowców i półfabrykatów: Patrz załącznik: inwentura części zegarowych i remanent fabrykatów, półfabrykatów i surowca.

13. Zapas fabrykatów: patrz załącznik: zestawienie fabrykatów.

14. Inwentarz różny: jak wyżej.

15. Uwagi odnośnie stanu zakładu i możliwości produkcji: Montaż zegarów z pozostałych części zegarowych – kompletowanie na maszynach już osadzonych – opracowanie nowego typu zegara dla P.K.P. - przygotowanie do produkcji tegoż typu.

Protokół sporządzono w 6 egzemplarzach.

W imieniu instytucji przekazujących: Podpis (- Bytoński W.)

W imieniu instytucji przejmującej: Podpis (- dyr. K. Żelazkiewicz).

Załączniki:

II.

Frybork, dnia 14 września 1945.

Fryborska Fabryka Zegarów

dawniej: Uhrenfabrik Sölch & Jäckel.

Frybork ul. Wałbrzychska 31

Opis poszczególnych (obiektów) budynków, należących do „Uhrenfabrik Sölch & Jäckel” z podaniem ich stanu zachowania. (W/g planu sytuacyjnego).

1. Budynek mieszkalny – murowany, z dachem papowym, podpiwniczony, składający się z parteru i 2 pieter, 56 lat stary, zamieszkały jest przez kierownika – adminanta i personal fabryczny, (6 rodzin) stan dobry, 260 m2 zabudowania. Na zużycie wskutek starości odlicza się 22%. (nr 1 i 2).

2. Nr 3 – budynek fabryczny, podpiwniczony 40.60 m2, składający się z parteru i 2 pięter 67 lat stary, zawierający w sobie montownię, stolarnię i maszynownię znajduje się w dobrym stanie. Zawiera w sobie nowoczesnie urządzonej kuchnię. Terenu zabudowanego 148,5 m2. Na zużycie odlicza się 27%.

3. Nr 4 – kotłownia – budynek murowany z dachem papowym, 19 lat stary, mieści w sobie kocioł i znajduje się w dobrym stanie. Terenu zabudowanego 59,50 m2. Na zużycie odlicza się 8%.

4. Nr 5 – budynek fabryczny, murowany z dachem papowym, 102 m2 podpiwniczony z parterem i 2 piętrami, 67 lat stary mieści w sobie montownię i stolarnię. Terenu zabudowanego 118,80 m2, w dobrym stanie. Zużycie wskutek starości 30%.

5. Nr 6 – budynek fabryczny, murowany z dachem papowym, 67 lat stary, w dobrym stanie, składa się z parteru i 2 pięter. Mieści w sobie montownię i stolarnię. Terenu zabudowanego 147,40 m2. 30% zużycia.

6. Nr 7 – budynek fabryczny, murowany z dachem papowym, 117 m2 podpiwniczony, 32 lata stary, mieści w sobie halę maszyn do obróbki metali, na parterze, montownię i biura na I piętrze, montownię i biuro warsztatowe na 2 piętrze. Stan dobry, terenu zabudowanego 359,60 m2, 13% zużycia wskutek starości

Punkt 1 -6 tworzą ze sobą jeden kompleks budynków połączonych.

7. Nr 8 – suszarnia, murowana z dachem papowym, 28 lat stara, terenu zabudowanego 61,78 m2, w dobrym stanie. Zużycie 14,5%.

8. Nr 9 – śrubownia – budynek murowany z dachem papowym, parter i piętro, obecnie magazyn tarcicy i półfabrykatów, w dobrym stanie, terenu zabudowanego 98 m2. 42 lata stary, zużycie 20%.

9. Nr 10 – śrubownia – magazyn – garaż, budynek częściowo murowany z dachem papowym, z parterem i piętrzem, 50 lat stary, w dobrym stanie, terenu zabudowanego 150,90 m2. Zużycie 18%.

10. Nr 11 – magazyn zegarów, murowany z dachem papowym, parter i piętro w dobrym stanie. Terenu zabudowanego 54,32 m2, 42 lata stary. Zużycie 19%.

11. Nr 12 – magazyn tarcicy – budynek murowany, 42 lata stary, w dobrym stanie, parter i piętro, terenu zabudowanego 130,96 m2, dach papowy, zużycie 19%.

12. Nr 13 i 14 – odlewnia i magazyn żelaza, budynki częściowo murowane z dachem papowym, 32 lata stare, stan średni, 20,41 m2 terenu zabudowanego. 21% zużycia.

13. Nr 15 – szopa na skrzynie drewniane, z dachem papowym, 41 lat stara, terenu zabudowanego 64,40 m2. Stan średni, zużycie 25%.

14. Nr 16 – pakownia częściowo murowana, z dachem papowym, 42 lata stara. Terenu zabudowanego 237,88 m2. 22% zużycia. Stan średni.

Punkt 8 – 14 tworzą jeden kompleks budynków ze sobą połączonych

15. Nr 17,18,19 i 20 przybudówki drewniane – magazyny węgla, drewna, odpadów i ustępy tworzą ze sobą jeden kompleks, dachy papowe, terenu zabudowanego 63,92 m2. Stan średni, 25 lat stare. Zużycie 25%.

16. Nr 21 – magazyn metali (dawniej stodoła) budynek murowany, pokryty dachówkami cementowymi, 41 lat stary w dobrym stanie, 100 m2, zużycie 18%

17. Nr 22 – komin murowany przy kotłowni, wysokość 28 m, w dobrym stanie, zużycie 16%.

18. Nr 23 – szopa otwarta, drewniana z dachem papowym, bez podłogi, 23 lata stara, 81,93 m2 powierzchni, w dobrym stanie. Zużycie 16%.

Powierzchnia terenu fabrycznego wynosi 5767 m2 w tym zabudowanego 2082,41 m2. Uszkodzenia spowodowane działaniami wojennymi i demontażem maszyn (podano w danych szacunkowych z dnia 2.VIII.45) w budynkach oszacowane były na 10%. Uszkodzenia te zostały w większej części usunięte w przeprowadzonym obecnie remoncie i organizowaniu na nowo fabryki.

Pieczeń owalna z napisem w otoku Fryborska Fabryka Zegarów – Frybork – tel 329. Z napisem wewnątrz: Dawniej Uhrenfabrik Sölch & Jäckel Freiburg.

Podpis nieczytelny.

IV.

Frybork, dnia 14 września 1945.

Fryborska Fabryka Zegarów

Frybork, ul. Wałbrzychska 31.

Remanent fabrykatów, surowca oraz ich wartość w RM. Stan nadzień 14.IX.45.

Zegary

10 szt. zegarów stołowych bijących a 70,- 700,-

5 szt. zegarów stołowych niebijących a 50,- 250,-

2 szt. zegarów stołowych bijących a 40,- 80,-

Wartość 1030,- *

Mechanizmy – półfabrykaty

100 szt. zegar. stoł. bijących (komp.) a 30,- 3000,- *

Surowiec

żelazo i stal ca 100,00 kg a 20,- 2000,-

mosiądz ca 3,25 kg a 40,- 150,-

metale lekkie ca 75,00 kg a 20,- 1500,-

Wartość 3630,- *

Fabrykaty drewna

200 sztuk kuchenek-szafek (dla zbombardowanych) a 50,- 10000,-

1700 szt. kręgów drewnianych do kabli a 0,30 530,-

800 sztuk obudów do zegarów a 10,- 8000,-

10 sztuk skrzyń	a 5,-	50,-
	<i>Wartość</i>	18580,- *

Półfabrykaty

200 szt. kregów drewnianych do kabli	a 0,15	30,-
2000 szt. obudowań zegarowych	a 5,-	10000,-
34 sztuk kuchenek - szafek	a 30,-	1020,-
800 sztuk drewnianych kartotek	a 5,-	4000,-
	<i>Wartość</i>	15050,- *

Surowiec

15 m ³ tarcicy drzewa twardego	a 120,-	1800,-
5 m ³ forniery	a 1000,-	5000,-
8 m ³ tarcicy sosnowej	a 100,-	800,-
4 m ³ dykty 10 i 6 m/m	a 600,-	2400,-
	<i>Wartość</i>	10000,- *

Sznytzy – stance (modele) rozmaitych zegarów wartość ca 50000,- *

Narzędzia ślusarskie, świdry, noże itd. wartość ca 20000,- *

Okucia, klej, gwoździe i różne wartość ca 5000,- *
Wartość 126290,- RM *

* w tych miejscach (piórem) wartość została zwiększona o 100%. (przyp. wł.)

Pieczęć owalna z napisem w otoku Fryborska Fabryka Zegarów – Frybork – tel 329. Z napisem wewnątrz: Dawniej Uhrenfabrik Sölch & Jäckel Freiburg.

Wykaz (3-ch) świebodzickich browarów, z wyszczególnieniem nazw lub właścicieli na przestrzeni lat ich istnienia:

1. Brauerei Emrich 1865 - 1875
Brauerei Herm. Mai 1875 - 1880
Brauerei Ernst Jahn 1880 - 1898
Brauerei Julius Klose 1898 - 1908
2. Brauerei Rob. Seidel 1865 - 1894
Stadtbrauerei (Miejski Browar) Freiburg, Barthel, Markus & Rockel 1894 - 1898
Stadtbrauerei (Miejski Browar) Freiburg Rob. Seidel, Inh. Barthel & Rockel 1898 - 1908
Vereingte Freiburger Brauereien GmbH 1908 –

„Świebodzice - Dzieje Miasta”

Wydawca - Adam Rubnikowicz

Korekta - Robert Sysa

Stale współpracują: Maria Palichleb, Marek

Mikołajczak, Róża Stolarczyk.

Podziękowania dla wszystkich, którzy udostępnili swoje zbiory.

Kontakt e-mail: adamr@pnet.pl

Przedruk możliwy po podaniu źródła.

1922 (Połączone Świebodzickie Browary Sp. z o.o.)
Brauerei A. Haselbach, Abt. Freiburg (Oddz. Freiburg browaru Namysłowskiego) (ZBv. Namslau) 1922 - 1935
Brauerei Haselbach Freiburg GmbH 1935 – 1945 (Sp. z o.o.)

3. Brauerei Aug. Tietze 1875 - 1893
Brauerei Aug. Tietze's Nachf., Dr. Fr. Butter 1893 - 1903
Brauerei Mark & Co. 1903 - 1908
Brauerei Julius Schneider 1908 - 1920

Różaniec Sybiraków

W kościele św. Mikołaja znajduje się „Różaniec Sybiraków”, który w dniu 1 lutego 1998 roku podczas uroczystej mszy św. został poświęcony i przekazany kościołowi przez świebodzickie Koło Związku Sybiraków. Został on wykonany przez Mariana Jonkajtysa, zmarłego w 2004 roku pisarza, poetę, artystę i rzeźbiarza, a przede wszystkim zesłańca. Paciorki tego różańca stanowią wyrzeźbione małe wagoniki, symbolizujące bydłące wagony wiozące Polaków na nieludzką ziemię. Marian Jonkajtys wykonał replikę różańca zrobionego przez siebie na zesłaniu i wręczył naszemu Wielkiemu Papieżowi podczas jego pielgrzymki do Polski. Różaniec świebodzicki jest drugą repliką tegoż różańca i ma swoją „niewielką historię”. Otóż, zgodnie ze słowami Pana Tadeusza Fedorowicza, członkowie związku po pielgrzymce Papieża dotarli do Mariana Jonkajtysa i zamówili replikę, która kosztowała około 10.000 zł (dokładnie Pan Tadeusz nie pamięta), a działo się to tuż po wielkiej powodzi w Świebodzicach w 1997 roku. Pan Marian Jonkajtys całą sumę otrzymaną za swoją pracę, przekazał na rzecz powodziar w Świebodzicach. Różańca tego na co dzień nie można oglądać w kościele, ale podczas różnych uroczystości, szczególnie sybirackich, zdobi on postać Matki Bożej.

Stara widokówka

Wschodnia pierzeja Rynku.

